

M. ANNAEI LUCANI

DE BELLO CIVILI

LIBRI X

EDIDIT

D. R. SHACKLETON BAILEY

BEROLINI ET NOVI EBORACI
WALTER DE GRUYTER MMIX

SIGLA

- Z = Parisinus bibl. publ. Lat. 10314 saec. IX 2/4
M = Montepessulanus bibl. med. H 113 saec. IX 2/4
P = Parisinus bibl. publ. Lat. 7502 saec. X ad 10.107
praecisus
G = Bruxellensis bibl. Burgund. 5330–32, olim Gembla-
censis, saec. X
U = Leidensis Vossianus Lat. XIXF. 63 saec. X
V = Leidensis Vossianus Lat. XIXQ. 51 saec. X
Ω = consensus ZM cum PGUV vel omnibus vel tribus vel
duobus
ω = PGUV
A = Ashburnhamensis, Parisinus bibl. publ. Lat. 'nou-
v. acq.' 1626 saec. IX 2/4
Z² = codicis Z correctiones quae etiam in A inveniuntur
A² = codicis A correctiones quae in cod. Bernensi 45 in-
veniuntur
Π = fragmenta librorum sexti et septimi saec. IV–V in
cod. Palatino Vaticano 24 servata
N = fragmenta librorum quinti et sexti eiusdem fere
aetatis in Vindobonensi 16 et Neapolitano IV A 8
servata
ς = alii codices, praesertim recentiores
c = scholia raro a me adhibita ex cod. Bernensi 370 saec.
X med. vel 3/4 quae edidit H. Usener an. 1869
C = eorundem lemmata
a = annotationes super Lucanum in GU multisque aliis
codicibus servatae quas edidit I. Endt an. 1909, raro
citatae

lectionibus in textu ab Housmanianis discrepantibus stellu-
lam supra lineam in apparatu critico apposui.

sit pietas aliis miracula tanta silere;
 ast ego caelicolis gratum reor ire per omnis
 hoc opus et sacras populis notescere leges.
 sideribus, quae sola fugam moderantur Olympi
 200
 occurruntque polo, diversa potentia prima
 mundi lege data est. sol tempora dividit aevi,
 mutat nocte diem, radiisque potentibus astra
 ire vetat cursusque vagos statione moratur;
 luna suis vicibus Tethyn terrenaque miscet;
 205
 frigida Saturno glacies et zona nivalis
 cessit; habet ventos incertaque fulmina Mavors;
 sub Iove temperies et numquam turbidus aer;
 at fecunda Venus cunctarum semina rerum
 possidet; immensae Cyllenius arbiter undae est.
 hunc ubi pars caeli tenuit, qua mixta Leonis
 210
 sidera sunt Cancro, rapidos qua Sirius ignes
 exerit et varii mutator circulus anni
 Aegoceron Cancrumque tenet, cui subdita Nili
 ora latent, quae cum dominus percussit aquarum
 igne superiecto, tunc Nilus fonte soluto,
 215
 exit ut Oceanus lunaribus incrementis,
 iussus adest, auctusque suos non ante coartat
 quam nox aestivas a sole receperit horas.
 Vana fides veterum, Nilo, quod crescat in arva,
 Aethiopum prodesse nives. non Arctos in illis
 220
 montibus aut Boreas. testis tibi sole perusti
 ipse color populi calidique vaporibus Austri.
 adde quod omne caput fluvii, quodcumque soluta

197 caelicolis ZUC : -olas MGV 201 (a)evi ΩC, *Isid. Or.* 3,
 66, 3 et *N. r.* 22, 3 : anni V, *Alcuin ep.* 155 206 fulmina GUV :
 flum- ZM : flam- ζ 209 und(a)e GUV : -a ZM 211 rapi-
 dos ZU : -do M : rabidos GV 212 mutator UVC : -atur
 ZM, G(?) 214 quae cum] et q- cum M : haec cum *Guyet* : cum-
 que haec *coni. Housman* (p. 334) 221 tibi ZG : sibi MUV

praecipitat glacies, ingresso vere tumescit
 prima tabe nivis: Nilus neque suscitatur undas 225
 ante Canis radios nec ripis alligat amnem
 ante parem nocti Libra sub iudice Phoebum.
 inde etiam leges aliarum nescit aquarum,
 nec tumet hibernus, cum longe sole remoto
 officiis caret unda suis: dare iussus iniquo 230
 temperiem caelo mediis aestatibus exit
 sub torrente plaga, neu terras dissipet ignis
 Nilus adest mundo contraque incensa Leonis
 ora tumet Cancroque suam torrente Syenen
 imploratus adest, nec campos liberat undis 235
 donec in autumnum declinet Phoebus et umbras
 extendat Meroe. quis causas reddere possit?
 sic iussit natura parens discurrere Nilum,
 sic opus est mundo. Zephyros quoque vana vetustas
 his ascripsit aquis, quorum stata tempora flatus 240
 continuique dies et in aera longa potestas,
 vel quod ab occiduo depellunt nubila caelo
 trans Noton et fluvio cogunt incumbere nimbos,
 vel quod aquas totiens rumpentis litora Nili
 adsiduo feriunt coguntque resistere fluctu; 245
 ille mora cursus adversique obice ponti
 aestuat in campos. sunt qui spiramina terris
 esse putent magnosque cavae compagis hiatus:
 com meat hac penitus tacitis discursibus unda
 frigore ab Arctoo medium revocata sub axem, 250
 cum Phoebus pressit Meroen tellusque perusta
 illuc duxit aquas; trahitur Gangesque Padusque

225 tabe ZGV : labe MU 236 Phoebus declinet V 237
 meroe MG V : -oes ZU 240 stata GUV, *Prisc. GLK II*, 125.
 474 : stat ZM 241 aera V : aere GU : are Z : arere M, *ut vid.*
 242 depellunt] pellunt tot V 244 rumpentis MGC : -tes
 ZUV 245 fluctu ZGC : -us MUV : flatu ζ 249 hac V : ac Ω

per tacitum mundi: tunc omnia flumina Nilus
 uno fonte vomens non uno gurgite perfert.
 rumor ab Oceano, qui terras alligat omnes, 255
 exundante procul violentum erumpere Nilum
 aequoreosque sales longo mitescere tractu.
 nec non Oceano pasci Phoebumque polosque
 credimus: hunc, calidi tetigit cum bracchia Cancri,
 sol rapit, atque undae plus quam quod digerat aer 260
 tollitur; hoc noctes referunt Niloque profundunt.
 ast ego, si tantam ius est mihi solvere litem,
 quasdam, Caesar, aquas post mundi sera peracti
 saecula concussis terrarum erumpere venis
 non id agente deo, quasdam compage sub ipsa 265
 cum toto coepisse reor, quas ille creator
 atque opifex rerum certo sub iure coercet.
 Quae tibi noscendi Nilum, Romane, cupido est,
 et Phariis Persisque fuit Macetumque tyrannis,
 nullaque non aetas voluit conferre futuris 270
 notitiam; sed vincit adhuc natura latendi.
 summus Alexander regum, quem Memphis adorat,
 invidit Nilo, misitque per ultima terrae
 Aethiopum lectos: illos rubicunda perusti
 zona poli tenuit; Nilum videre calentem. 275
 venit ad occasus mundique extrema Sesostris
 et Pharios currus regum cervicibus egit;
 ante tamen vestros amnes, Rhodanumque Padumque,
 quam Nilum de fonte bibit. vaesanus in ortus
 Cambyses longi populos pervenit ad aevi, 280
 defectusque epulis et pastus caede suorum
 ignoto te, Nile, redit. non fabula mendax

258 polos MU : polum ZGV 261 profundunt MU : refun-
 Z²A² (de A siletur) GV : refen- Z 262 ius ΩC : fas V 269 et]
 haec G 271 latendo *Timpanaro*² 272 quem ZA²U : quos
 Z²MGV 276 occasum VC